Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС: HEnderson 4-1016

РІК LX. Ч. 345. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 27го ГРУДНЯ 1952. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 345. JERSEY CITY and NEW YORK. SATURADY, DECEMBER 27, 1952. VOL. LX.

ДОСЛІДЖУЮТЬ ПРОПОЗИЦІЮ СТАЛІНА ЗУСТРІНУТИСЬ З АЙЗЕНГАВЕРОМ

Вашингтон. — Дипломати й спостерігачі совєтської закордонної політики погоджуються, що пропозиція совєтського прем'єра Иосифа Сталіна, щоб почати дипломатичну підготову для дипломатичних розмов з ген. Двайтом Д. Айзенгавером, заслуговує на розгляд, одначе вони попереджують, що не годиться приймати як номінальну вартість заяву совєтського прем'єра, наче б то він хотів вести переговори для покінчення Корейської війни й інших совєтських напружень. Пропозиція Сталіна поміщена в відповіді на лист кореспондента газети „Ню Йорк Таймс", Джеймса Рестона. — Відповідь прислана 24-го грудня совєтським албасадором Георгієм Н. Зарубіном, перекладена нашвидку з ровійської мови, звучить:

„Осьтут находяться відповіди прем'єра И. В. Сталіна на питання, поставлені у Вашому листі з 18. грудня 1952 р., переслані на мою адресу:

Питання: Чи Ви залишаєтесь в переконанні на початку Нового Року й нової адміністрації Злучених Держав, що Союз Совєтських Соціялістичних Республік і Злучені Держави можуть жити мирно в майбутніх роках? — Відповідь: Я дальше вірю, що війну між Злученими Державами Америки й Совєтським Союзом не належить вважати за неминучу і що наші країни можуть дальше жити в мирі.

Питання: Де на Вашу думку лежать причини теперішнього світового спору? — Відповідь: Всюди і у всьому, де тільки агресивні дії політики „холодної війни" проти Совєтського Союзу находять свій вислів.

Питання: Чи Ви привітали б дипломатичні розмови з представниками нової адміністрації Айзенгавера, які уможливили б зустріч між Вами й генералом Айзенгавером для злагіднення світових напружень? — Відповідь: Я дивлюся прихильно на таке предложення.

Питання: Чи Ви співпрацювали б у новому дипломатичному підході, придуманому для покінчення Корейської війни? — Відповідь: Я годжуся співпрацювати тому, що СССР заінтересований в закінченні війни в Кореї. — З поважанням, І. Зарубін."

Хоч як на око важлива ця вістка, то ні Білий Дім, ні новообраний президент Айзенгавер не дали пізнати, що вони думають про це найновіше совєтське посунення. — Секретар стейту в кабінеті нового през., Джан Фостер Доллес, сказав тільки, що він передумає цю справу й переговорить з вибраним президентом.

Виступ проти акту МекКаррана

Ню Йорк. — В телеграмі до денникарів і працівників радіовисилень, республіканець з Ню Йорку, Емануель Селлер гостро осудив іміграційний закон М. Каррана-Волтера, що почав діяти цього тижня. У новому іміграційному законі Е. Селлер добачає кілька темних сторін, а серед них дві головніші. Закон цей насамперед уможливлює просякання в ЗДА нацистів і фашистів. Подруге, закон поважно шкодить мореплавству, бо вимагає контролювання політичного наставлення чужинців-моряків перед допущенням їх на американський континент, а це займає безліч часу та примушує багатьох моряків, яких признано за непевних, лишатися на кораблях під час постою кораблів в портах ЗДА. Неполадки, що їх викликує новий закон, яскраво можна помітити на прикладі французького корабля „Ліберте", що на його покладі мусили залишитись 272 особи з залоги корабля, хоч дехто з них заявив, що він не є комуніст та сподівався провести Різдво серед друзів, які його очікували на американській землі.

Покличуть посадника з Джерзі Сити на слідство над доками

Ню Йорк. — З уваги на те, що посадник міста Джерзі Сити, Джан В. Кенні був натаврований деякими свідками як посередній учасник підпільної незаконної гри, він подав до публічного відома, що стане у понеділок на свідка перед стейтовою комісією для виконання законних постанов з „приготованим матеріялом". Одначе проти самої комісії появилися закиди, що вона не виконувала належно своїх обов'язків і це у великій мірі причинилося до поширення проступків. Цей закид підніс помічник стейтового прокуратора, Нелсон Ф. Стамлер, який прослідкував упродовж цілого року підпільну гру й інші проступки. Це все, як надіються, вийде на денне світло наступного тижня й тому переслухання посадника набирає великого значення.

У КОНГРЕСІ ПЛЯНУЮТЬ ЗБІЛЬШЕННЯ СТАРЕЧИХ ПЕНСІЙ

Вашингтон. — Хоч у забезпеченні старших осіб зроблено великий поступ упродовж останніх п'ятнадцяти років, проте група конгресменів, що розглядає цю справу, оприлюднила, що пересічна стареча пенсія далеко не вистачає на втримання людини. „Виплати занизькі для втримання за винятком, хіба для оцих нечисленних осіб — їх около 350,000 — що дістають пенсії на підставі пляну суспільного забезпечення й приватних забезпечень", сказано в звіті. За обчисленнями конгресменів, пересічна місячна платня для осіб, що покінчили 65 років життя, виносить тепер $47 для самого робітника, для подружених осіб, що дожили 65 року, $80, а для постарілої вдовиці $40. Хоч Конгрес передбачив підвищення виплат в майбутньому, то це не багато поможе, бо одночасно дорожіють теж життєві засоби і підноситься життєва стопа. Студії конгресменів передбачують прибутки країни висотою 600 більйонів в 1975 році, одначе в тому часі зросте теж кількість осіб, що побиратимуть старечі пенсії, а з цього повстає небезпека невистачальности пенсії на втримання життя. Цей звіт проголосила спільна економічна комісія Сенату й Палати, на підставі студій, що тривали два роки. Її головою є сен. Джозеф О'Магоні. Комісія радить прийняти засаду, щоб дозволити старим людям працювати поза 65 років життя, на скільки вони всилі і доряджувати приватним установам створити свою пенсійну систему.

СВІТ СТАВИТЬСЯ СКЕПТИЧНО ДО ЗАЯВИ СТАЛІНА

Париж. — Американська і міжнародна преса сильно „роздула" пропагандивні відповіді Сталіна на чотири запити кореспондента Ню Йорк Таймсу, але в міжнародних дипломатичних колах, як і загальна публічна опінія, ставляться до тих відповідей дуже скептично. В дипломатичних колах в Москві думають собі, що заява Сталіна могла б мати деяку вартість тільки відносно можливостей нового підходу до справи замирення в Кореї, хоч совєтське становище до компромісової індійської резолюції в Об'єднаних Націях такі надії заперечує. Дипломати в Парижі вважають, що Сталін в теперішньому інтерв'ю не сказав нічого нового і нічого такого, чого він не говорив в минулому, хоч його поступування цілком заперечує його „миролюбні" слова. В британському міністерстві закордонних справ звернули увагу не так на слова Сталіна, як на мотиви, що спонукали його відповідати на запити американського кореспондента. Журналісти з різних країн постійно намагаються дістати від совєтського диктатора якусь відповідь на поодинокі запити, але він тільки рідко коли відповідає. Великий галас з приводу відповідей Сталіна робить зокрема комуністична преса. Ню Йорк Таймс, дипломатичний кореспондент якого дістав ці відповіді, твердить в редакційних коментарях, що світ сьогодні вже не потребує пустих фраз про мир, але конкретних діл для миру. Що більше, ця газета вважає, що в дотеперішній практиці майже кожний агресивний виступ Совєтів попереджували облудні „миролюбні" заяви Сталіна. Тому вона перестерігає дипломатів і публічну опінію перед цим новим словним „данайським подарунком" Сталіна для спрагненого миру світу, бо за цими мирними словами може легко скриватися нова агресія.

Амнестії президента з нагоди Різдва

Вашингтон. — З нагоди Різдва проголосив президент Труман послання до країни, у якій згадав про кілька справ, головно про потребу молитви за вояків у Кореї. Президент підписав цілу низку амнестій і прощень кари та приверенння громадянських прав дезертирам з часів закінчення другої світової війни і вибуху Корейської війни; привернув громадянські права ветеранам Корейської війни, що були засуджені цивільними судами за злочини; дав повне помилування двом агентам Центральної Розвідчої Агенції, які відмовилися складати свідчення в справі Генрі А. Джарвінена, який дав помилкові інформації про Овена Латтімора. Урядовці департаменту оборони оцінюють, що амнестія досягне біля 9,000 людей, що допустилися дезерції. З поодиноких осіб, що дістали амнестію, згаданий колишній конгресмен Парнел Тамес, що брав частину платні своєї секретарки.

Можливе швидке рішення щодо Кореї

Вашингтон. — Республіканський репрезентант з Місурі, Деві Шорт, що очолить Комітет Збройної Служби заявив, що нарада вибраного президента Д. Айзенгавера з ген. Д. МекАртуром й іншими діячами принесе великі наслідки. Шорт зазначив, що комітет буде скликаний незадовго після того, як збереться Конгрес і що комітет з великим зацікавленням прийме думки ген. Айзенгавера. Проте Шорт підкреслив, що члени Комітету, які подорожували до Кореї, поділяють думку ген. Айзенгавера, що розв'язати корейське питання дуже нелегко й що на цьому відтинку „не належить сподіватися чуда". З окремих задумів нового керівника Комітету, на черзі буде належне забезпечення війська медичною обслугою. Головну ж увагу Комітет, в якому знайдуться кілька нових членів, присвятить загальному світовому положенню.

Мають плян для забезпеки перед податковими скандалами

Вашингтон. — Палатна підкомісія способів і засобів, що прослідкувала податкові скандали, придумала деякі способи, щоб недопустити в майбутності до різнородних надужить на зразок тих, що траплялися в минулому. Підкомісія дораджує прийняти більше працівників до бюр, поліпшити відносини праці, дати спроможність відзначитися вищим урядовцям і признати кращі платні. Підкомісія привітала податкові реформи, переведені Конгресом підо впливом викритих надужить, одначе вийшла з пропозицією піднести працездатність податкових побор-ців і придумати засоби для недопущення до викрутів при плаченні податків.

Українець — найкращий студент Військового Інституту

Филаделфія. — Титул „видатного військового кадета", признаваний найкращим студентам здобув собі в Бордентавнському Військовому Інституті на 1952-гий рік Микола Кравців, син відомих громадян ред. і п-ні Кравців з Филаделфії. Майор Роберт Г. Егню в листі до родичів кадета Кравцева м. ін. пише: „Я маю велику приємність повідомити Вас в імени штабу і факультету Бордентависького Військового Інституту, що Ваш син був обраний як „видатний військовий кадет" на період часу, що закінчився 15-го грудня 1952 р. Ваш син був обраний на підставі його поведінки, провідництва, особистого вигляду, відношення, ініціятиви, військової постави та академічних ступнів. Тому, що всі кадети школи мають можливість змагатись за ту честь, ви тимбільше можете оцінювати прекрасну працю, яку виконує Ваш син. Миколі признано цю честь під час формальної врочистости в дні 15-го грудня, вручаючи йому копію Спеціяльного Наказу . . ." — Разом з М. Кравцевим відзначено кількох інших кадетів, але цей молодий українець здобув перше місце теж між відзначеними. Батько відзначеного кадета, редактор „Америки" п. Богдан Кравців, є теж одним із заступників голови УКК.

Перші збори уділовців У.Н.Дому в Ню Йорку відбудуться 3-го січня

Ню Йорк. — Комітет придбання Українського Народного Дому в Ню Йорку повідомив, що перші загальні збори уділовців У. Н. Дому відбудуться дня 3-го січня 1953 р. в Бетговен Гол о год. 8-мій ввечорі. На зборах будуть обговорені подробиці дальшої кампанії та остаточне завершення цеї важливої акції придбання Народного Дому ,як теж буде обрана перша його Дирекція, яка поведе дальшу акцію. До участи в зборах матимуть право тільки ті громадяни, які вже закупили уділи (шери) Народного Дому ,при чому кожний уділовець матиме стільки голосів, скільки уділів він закупив.

„РІЗДВЯНИЙ ДУХ" НА ФРОНТІ

Не зважаючи на те, що в повітрю розноситься гук гарматніх вистрілів, американські вояки на своїй замаскованій перед ворогом позиції не втрачають різдвяного духа і настрою, що їх відповідно підтримують листи від рідних та „жива ялинка"

ҐОЛІСТ ЖАК СУСТЕЛЬ ОРГАНІЗУЄ НОВИЙ УРЯД ФРАНЦІЇ

Париж. — Французький президент Оріоль поручив послові партії генерала де Ґоля Жакові Сустелеві зорганізувати новий уряд після резиґнації А. Піне. Сустель згодився на цю пропозицію, і його згоду уважають зміною тактики партії де Ґоля, яка досі виступала проти участи в уряді, бо вона стоїть на протипарляментарній засаді, уважаючи себе не партією, тільки „з'єднанням французького народу." Сам ген. де Ґоль не висловився в цій справі, але парляментарний провідник де Ґолівської партії Андре Детгелм заявив, що його партія готова приступити до участи в уряді. Це рішення де Ґолістів приступити до активної участи в уряді спричинене, мабуть, тією обставиною, що деякі посли, проти волі партійної управи, підтримували попередній уряд Антуана Піне, бо вважали, що дотеперішня партійна неактивність на парляментарному полі відштовхує прихильників цієї партії від приналежности до неї. Гадають, що генерал де Ґоль дасть вільну руку партійному проводові в цій справі, а сам виїде в подорож по Африці. Але посол Сустель мусить відступити від своєї партійної протипарляментарної програми, бо інакше йому не вдасться з'єднати інші партії під своїм проводом. Сустель мав уже раз пропозицію організувати уряд, але тоді він відмовився від цієї ролі.

Втікачі-неукраїнці прохають опіки ЗУАДК

Филаделфія. — Поодинокі росіяни з-поза залізної заслони — звернулися до Злученого Українського Американського Допомогового Комітету з проханням, щоб він перебрав над ними опіку. Як відомо, американський уряд признав окрему допомогу усім особам, які втекли або втікають із Совєтського Союзу та з сателітських країн після 1-го січня 1948 року, але таку допомогу дається тільки за посередництвом визнаних урядом добровільних американських допомогових аґенцій, до яких належить й ЗУАДКомітет. — Поодинокі представництва не-російських народів, які не мають своїх власних допомогових організацій того типу, що ЗУАДКомітет, звернулись в останньому часі з Німеччини, Австрії і Туреччини до Управи ЗУАДКомітету, прохаючи перебрати під опіку ЗУАДКомітету їхніх втікачів з-поза залізної заслони та поробити в їхньому імені відповідні заходи перед американським урядом (Президентс Ескейпі Проґрам — ПЕП) в справі відповідної допомоги для них, так матеріяльної, як і правної та допомоги в переселенні.

Українці стейту Конектикат приготовляються до „Українського Дня"

Ню Гейвен, Конн. — Українські громади стейту Конектикат, подібно як і Ню Джерзі та деяких інших стейтів, ведуть інтензивну підготовку до „Дня Української Незалежности", що повинен відбутися в дні 25-го січня. — Філія УККомітету на стейт Конектикат робить заходи, — шоб цей день був офіціяльно проголошений губернатором стейту, а місцеві організації і окремі комітети підготовляють відповідні імпрези на місцях. Для кращого і масовішого відсвяткування того Дня, стейт поділено на дві частини: північну з містом Гартфордом і громадами сусіднього стейту Масачусетс, та на південну частину, з містом Ню Гейвен. В обидвох містах відбудуться репрезентативні імпрези з участю довколишніх громад.

В. ДОЛЕНКО В АМЕРИЦІ

Ню Йорк. — До З'єдинених Держав приїхав на кількамісячні відвідини лідер Союзу Земель Соборної України п. Володимир Доленко. Ціль його відвідин в Америці приблизно та сама, що й ціль поїздки місії УКК до Европи: обмінятись думками з представниками американських українців щодо спільного антибольшевицького фронту з іншими народами. (вд)

Нова астрономічна обсерваторія на Південному Заході

Нашвіл, Тенн. — Наступної весни відкривають в Нашвіл нову астрономічну обсерваторію, яку вважають за найкращу на цілому Південному Заході. Витрати на її побудову покриває громадянство з добровільних дарів, але керівництво над нею обійме університет Вандербілта в Нашвіл. Значення нової обсерваторії полягатиме в новому телескопі, який називає професор Гарвардського університету, д-р Гарлов Шаплі „єдиним того роду телескопом в світі". Телескоп має дзеркало з мішанини кварцу проміром 200 цалів. Його будувало початково підприємство Дженерал Електрик для обсерваторії Паломар у Каліфорнії, коштом $1,-000,000, одначе після вилиття, переконалося, що воно загрубе для готового телескопу й тому треба було побудувати для цього спеціяльний телескоп.

РІЗДВО ПІД ЗНАКОМ МОЛИТОВ ЗА МИР І КРАЩИЙ СВІТ

Західний світ обходив цьогорічне Різдво молитвами за мир і кращий світ. Президент Труман в своєму різдвяному посланні до народу закликав до молитви за вояків в Кореї та за перемогу християнського духа в усіх країнах і між всіми народами. За його закликом, в американських святинях відбулися різдвяні відправи на інтенцію миру на землі між людьми доброї волі. До молитов за мир між людьми закликав і сам молився в своїй приватній каплиці у Ватикані Папа Пій. Королета Британії Єлисавета II закликала народи британської спільноти і сама молилася за „кращий світ". Теж всі інші голови держав та провідники народів самі молились та закликали інших до молитви за мир. В тому самому часі вояки в Кореї та на інших фронтах стояли з готовою до стрілу зброєю, заступаючи дорогу червоним напасникам. Американське Різдво пройшло мирне і в добробуті для всіх. На довго перед Різдвом американські крамниці були переповнені покупцями різдвяних подарунків. Під час Різдва американські святині були переповнені віруючими. Відніше — але не менш побожно обходили Різдво теж інші країни. Паломництво до Риму під час цьогорічного Різдва побило всі дотеперішні рекорди, подібно як і паломництво до Святих місць Американські хати, міста і дороги прикрашені ярко освітленими ялинками, але вже в перший день Різдвяних свят на дорогах в автомобільних випадках було понад сто осіб вбитих. Статистичне бюро передбачує, що до понеділка жертвою випадків на дорогах буде до 500 осіб вбитих. Українці та деякі інші народи обходитимуть Різдво за східним обрядом дня 7-го січня. Різдвяні святкування американських українців проходитимуть під знаком коляди на допомогу залишенцям в Европі.

Різдвяний час не припинив боїв в Кореї

Токіо. — Різдво та Різдвяні святкування в нічому не змінили ситуації на фронті в Кореї. На сухопутньому наземному фронті відбувалась звичайна патрульна акція з перестрілками артилерії, а як на хвилину замовкали гармати, тоді відзивалися пропаґандивні голосники. Новістю на фронті була протилітунська тривога в аліянтських лініях, як сильні з'єднання ворожої авіяції намагались продертись напівдень. Їм заступили дорогу аліянтські літаки, змушуючи ворога до відвороту. Хоч ворожі літаки намагались оминати боїв, проте аліянтській авіяції пощастило збити один ворожий літак, а другий правдоподібно збити.

Югославія зменшує свої видатки на оборону

Беоґрад. — Югославський уряд предложив парляментові проєкт бюджету на 1953-тій рік, в якому видатки на оборону країни встановляється на приблизно 20 відсотків. Ці видатки попереднього року виносили 23,4 відсотків. Але навіть з цим зменшенням, югославські видатки на оборону будуть, в процентовому відношенні до цілого бюджету, найбільші з усіх західніх країн. Зменшення видатків на оборону було подиктоване загальними господарськими трудноцами та збільшеними видатками на інші потреби, головно на допомогу в прохарчуванні населення.

Арабські держави проти прямих переговорів з Ізраїлем

Каїро. — Тут відбулися наради Політичного Комітету сімох країн, що належать до Арабської Ліґи, на яких гостро осуджувано резолюцію ОН, яка взивала арабські держави до безпосередніх переговорів з Ізраїлем. Хоч ця резолюція не була схвалена, то арабські держави зайняли становище до неї, заявляючи, що „не треба повторювати подібні спроби", бо „саме тільки запрошування арабів до спільних розмов з Ізраїлем — це надто мало." — Представники сімох арабських держав твердять, що треба розв'язати справу повороту одного мільйона арабських утікачів з Палестини та вирішити справу сконфіскованого їхнього майна. Араби твердять, що „мирова офензива" Ізраїля виникла тому, що дехто думав, що політичні зміни в арабських країнах (в Єгипті, Ливані і Йордані) уможливлять те, що араби підуть на уступки.

В Ізраїлі творять нове озеро

Тель Авів, Ізраїль. — В Ізраїлі будують нове озеро, що зватиметься Натуфа, і воно буде великим збірником води для всіх країн, головним чином для південних пустинних околиць Неджебу. Це озеро буде зовсім готове через 15-20 років, і тоді зміниться ізраїльський краєвид, бо до існуючих історичних озер Гулег, Галилейського і Мертвого моря прибуде нове озеро Натуфа, яке буде тричі більше за озеро Гулег, що займає 6 квадратових миль, і матиме третину Галилейського озера (70 квадр. миль). Праці над будовою нового озера йдуть швидким темпом, робітники працюють на три денні зміни.

ЧІЯНҐ КРИТИКУЄ ЗАХІД ЗА БРАК ДОПОМОГИ ПРОТИ КОМУНІСТІВ

Тайпеі, Формоза. — Генералісімус Чіянґ Кай-ші промовляв на засіданні Національної Асамблеї та в своїй промові гостро критикував західні держави за те, що не допомогли Китаєві в боротьбі з „совєтсько-російськими бандитами". Він не назвав по імени ні однієї держави, але легко можна догадатися, що він думав про „Білу книгу" ЗДА із 1950, в якій говориться про те, чому не підтримувано китайських націоналістів, та про Велику Британію, яка визнає комуністичний Китай. В наслідок того, заявив генераліссімус, „не зважаючи на те, що 14 держав спільно борються проти червоних у Кореї, то вони не зуміли перемогти ворога, який їх висміює". Чіянґ Кай-ші заявив, що національний Китай „зростає в силу. Ми маємо боротися не тільки за відбудову нашої країни, але також за все людство та за справу демократії". В радіопередачі до Китаю він твердив, що „темна ніч мине і сонце знову засвітить". В комуністичному Китаю немає волі релігії, бо там „протихристиянські володарі поклоняються матеріялізмові, російським імперіялістам і Сталінові, заперечують любов та роздувають ненависть".

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage privided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weakly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НА МІЖНАРОДНИЙ СУД!

Американські українці вже нераз закликали американське громадянство і уряд, як теж ввесь демократичний світ, щоб вони потягнули до відповідальности Кремль за злочини, доконувані над українським народом. Та їхній голос не знаходив відгомону. Ніякі відповідальні кола, урядові чи суспільні, не могли і тепер не можуть виправдувати себе тим, що вони про ті злочини не знали і не чули. Не може того казати теж і американська преса. Прецінь в усіх більших містах Америки відбувались протестаційні походи, які стягали і по кількадесят тисяч американських українців, що пробували в цей спосіб заставити пресу писати про злочини московсько-комуністичного режиму в Україні, як теж зрушити громадську опінію, щоб хоч осудила ці варварства. Але в тому часі було важко дістати навіть визначного американського бесідника на такі наші імпрези. Такого осуду ми не діждались, а внесена в Конґресі резолюція в справі голоду в Україні так там і застрягла. Подібну долю стрінула теж і трагедія в Вінниці.

Таким речам прямо не давали віри в Америці, приписуючи їх радше українській „націоналістичній пропаґанді", як совєтській дійсності. Але тоді — як тепер виявляється — придушено в Вашинґтоні також і трагедію в Катині, навіть не зважаючи на „мільйонові польські голоси", з якими тодішній президент Рузвелт дуже рахувався. Такі великі впливи мала тоді Москва в урядових вашинґтонських колах, цивільних і військових.

Ця добра для комуністів і Кремля коньюнктура вже минула. Останні тижні виявили чимало нового матеріялу до історії цеї комуністичної інфільтрації, що дійшла до найвищих установ. Почалася вже поважна чистка й Конґресові комісії працюють в тому напрямі вже довший час. Вони розсліджують уже і такі совєтські злочини, як вимордування під час Другої світової війни біля 15,000 польських старшин та вояків в Катинськім лісі. Справа ця тепер навіть у такій стадії, що Конґресова комісія, яка розсліджувала Катинський злочин цілий рік, уже заявилася за те, щоб цю справу передати американським делеґатам в Об'єднаних Націях, для виведення її перед Асамблеєю О.Н. Це є обвинувачування Совєтів в масовім вбистві, яке мало би бути передане Міжнародному Судові Справедливости до розгляду і вирішення.

Очевидно Совєти проти цього запротестують і певно наложать своє вето. Тільки ледве чи це вето матиме в теперішніх відносинах таку саму силу, як давніше.

Рішення Конґресової комісії має далекосягле значення. Воно повинно бути негайно використане теж і нами, тим більше, що конґресмени, які переводили слідство, виразно заявили, що їм відомі „також інші Катині" і згадали при тому Україну. Комісія переслухала понад 100 свідків в справі злочину в Катинськім лісі, про що широко писала американська преса. Про це вона знов писатиме, як цю справу підійме в О.Н. американська делеґація. Як вона пригадувала тепер совєтським делеґатам „чорного ворона", то певно тепер не подарує Катинського злочину, за який Кремль ще далі винує німців-нацистів і до ніякої вини не признається.

Новий Конґрес, що зійдеться в січні, повинен мати вже готовий матеріял в справі Вінниці, щоб Комісія могла якнайскорше почати переслухання теж і в справі цього совєтського злочину. Було б ще краще, коли б можна одночасно видвиґнути також і справу страшного голоду в Україні. Як за одне, так і за друге повинна бути Москва потягнена перед Міжнародний Суд Справедливости в такий самий спосіб, як це тепер діється в Катинським злочином.

Американський нарід сьогодні вже вірить в такі совєтські злочини, як Катинь чи Вінниця, а уряд не робитиме ніяких перешкод, щоб їх затаювати. Тому, коли б ми цеї справи не допильнували, то вина тим разом була б уже тільки по нашому боці. Річ ясна, що ця справа належить в першу чергу до Українського Конґресового Комітету, в складі якого є якраз ті чинники, які можуть цю важливу і тепер актуальну справу як слід повести.

НАШІ ХОРИ

Український хор, українське хорове мистецтво, це один з найбільших скарбів українського народу і української культури. Український хор це один з найкращих символів української культури й української творчости. Українське хорове мистецтво здобуло українському народові і українській справі увагу в світі, ним здобули собі українці найкращі признання і тривалу славу. Це не був припадок, що Українська Народна Республіка вислала була в світ свою капелю під проводом Олександра Кошиця, щоб рятувати те, чого не можна вже було врятувати зброєю на фронті. Сьогодні по всіх країнах можна подибати багато чужинців, які знають та інтересуються Україною і українською справою, бо їх „здобуто" і „полонено" українською хоровою піснею.

Велику ролю відіграла українська хорова пісня для українського народу, але прямо рішальну ролю відіграла вона в житті американських українців. Хор — це була підстава нашого громадського життя. Якщо в громаді був хор, там було народне життя, там були українські імпрези, там був український дух і там українці мали популярність та респект серед свого довкілля. Де був хор, там збереглись українці. Хор був ядром українського життя. Переважно в хорах народжені тут діти українських батьків навчились української мови і зберегли свою українську душу. Хорова пісня і хорове товариство їх притягало і вдержувало більше ніж будь-що інше і ці хори успішно змагались і перемагали всі безчисленні атракції американського міста.

Історія українських хорів в Америці це одна з найсвітліших сторінок нашої спільноти. Вічна слава за це нашим першим дякоучителям та диригентам і таким майстрам українського хорового мистецтва, як покійний вже сьогодні Олександер Кошиць, Михайло Гайворонський та багато інших незрівняних ентузіястів української пісні і українського хору. Історію того українського хорового мистецтва в Америці завершує відома „сімка", об'єднані хори Ню Йорку, Йонкерс, Джерзі Сіті, Нюарку, Елизабет, Бруклина і Перт Амбою, якими диригував покійний Кошиць та які потрапили дати на сцену до 300 співаків, як це було, наприклад, під час святкувань 75-ліття Митрополита Шептицького в Тавн Гол в Ню Йорку в 1940 році.

В світлі такої історії і таких традицій, справа українських хорів і українського хорового мистецтва в Америці сьогодні це одне з, наших найбільших недомагань, це початок нашого сумного кінця. Виключаємо з того хор „Думку" в Ню Йорку та кілька інших хорів в інших місцевостях, перед якими треба з повним признанням склонити голову з вдячністю за те, що намагаються рятувати ситуацію та відвернути цю хорову катастрофу, що загрожує нашим громадам та взагалі нашому народному життю.

З найбільшим сумом і тривогою слідкуємо за розвитком такого положення в наших громадах. Наша спільнота збільшилась десятками тисяч нових громадян, в цьому величезною кількістю молоді. Вона „збагатилась" великою кількістю нових організацій і партій і так „зорганізовано" йде, здається назустріч своїй загибелі. У нас ведеться „велика політика", розв'язуються „ґльобальні проблеми", падає безліч високопарних слів, але пригляньтеся ближче і уважніше нашим громадам, спробуйте проглянути нашу навіть найближчу будучність і тоді з тривогою спитаєте: справді, куди ми їдемо? Відповідь на це дають наші хори та їх стан.

Для прикладу наведімо тільки деякі факти з метрополітальної округи, бо вони з більшою або меншою точністю віддзеркалюють положення й в усіх інших громадах. Ця метрополітальна округа, що має в своїй історії згадану вже славну „сімку", сьогодні живе ще єдиним хором в повному значенні того слова, себто хором „Думка". Існують ще деякі інші хори, але одному з них бракує тенорів, іншому альтів, ще іншому взагалі бракує голосів, і сьогодні, якщо на будь-якій імпрезі не виступить „Думка", то імпреза відбувається без хору.

В Джерзі Сіті хор ім. Лисенка славився колись на всю околицю, а сьогодні — хор існує більше на папері і часом в церкві. Диригент годинами очікує, часом намарно, щоб хористи зволили прийти на пробу і як прийде кілька басів, тоді нема ані одного альта. Таке й подібне діється по інших громадах.

Можна б записувати цілі сторінки причинами та аналізами того сумного стану. Залишаємо це нашим громадянам і дописувачам з поодиноких місцевостей. Стверджуємо тільки сам факт катастрофального упадку наших хорів, який неодмінно потягає за собою й занепад, якщо вже не упадок і цілого нашого народного життя. На цей факт повинні і мусять звернути увагу всі ті місцеві організації і поодинокі громадяни, яким лежить на серці добро нашої спільноти та її розвиток. Ми мусимо використати всі можливості і повести зорганізовану та інтенсивну кампанію за відновленням, розбудовою і взагалі „поставою" наших хорів. В цю акцію повинні включитись наші церкви і парафії та всі наші організації. Треба вишукувати на місцях ентузіястів хорового мистецтва і той ентузіязм виробляти та поширювати на інших. Тут треба насамперед інтервенції батьків, які повинні заставляти своїх дочок і синів, щоб вступали до місцевих хорів, щоб плекали цю важливу ділянку нашої національної культури, бо вона допоможе їм і їхнім нащадкам не тільки прислужитись українській справі, але й самим залишитись тими, якими вони народились: українцями.

Відновлюймо наші хорові традиції, творімо, плекаймо і розбудовуймо наше хорове мистецтво! Це кличі, під якими ми повинні вступити і які ми повинні здійснити в новому році.

Микола Чубатий

ХТО ВОРОГ?

„Хто ворог: комунізм чи російський імперіялізм?" — така була тема симпозіону американських знавців совєтського питання, влаштованого Департаментом Міжнародних Зв'язків університету Нотр Дам, 11 грудня ц. р. Звичай влаштовувати наукові публічні дискусії на актуальні теми тепер щораз більше поширюються по американських університетах. Такі наукові публічні дискусії або симпозіони знавців даного питання дуже нагадують нам середньовічні університетські диспути, що нераз ділили громадянство на табори, неменше, ніж новочасні політичні партії. Та все таки ті диспути були корисні, бо їм прислухувалися сотки неспеціялістів, які вчилися серйозно трактувати ті справи, що ними займався вчений світ.

Нині найактуальніша справа, себто відношення демократичного світу та Америки до совєтської небезпеки, притягає на університетські симпозіони якнайкращі наукові сили з ділянок совєтознавства та Росії, а самі дискусії відкривають учасникам симпозіонів та слухачам нові проблеми, зв'язані зі совєтсько-російською небезпекою. Донедавна такі наукові симпозіони найбільшу небезпеку для демократичного світу виділи тільки в самім совєтськім комунізмі. Одначе основні студії, ведені на американських університетах, відкривали американським вченим щораз виразніше, що істота небезпеки для свобідного світу не так у совєтськім комунізмі, а радше у совєтсько-російськім імперіялізмі: совєтський комунізм це для Москви тільки параван, щоб могти успішніше апелювати до простих мас цілого світу.

В міру того як американський вчений світ відкриває щораз більше цю істоту небезпеки, стає відразу рубом справа перших жертв російського імперіялізму — поневолених Росією народів з Україною у проводі. Нині вже неможливо майже вести симпозіон на теми совєтсько-російської імперії, щоб не була основно дискутована теж справа найбільшого в'язня російської імперії — українського народу.

Такий саме характер мав симпозіон, влаштований на Нотр Дам університеті проф. Вальдемаром Ґуріяном, начальником департаменту міжнародних зв'язків. Проф. Ґуріян це відома постать серед американського вченого світу з власним науково-політичним обличчям. Від 14 років видає він університетський квартальник „Ревю оф Паликтикс", що постійно, навіть в часах загально поширеного совєтофільства в Америці, розумів небезпеку російського комунізму та імперіялізму, як теж вагу української справи.

Вже шість років тому звернувся він до автора тих стрічок написати більшу статтю про Україну, положену поміж двома імперіялізмами — російським та польським. Нині в департаменті проф. Ґуріяна працює також молодий українець, д-р Михайло Пап, автор основної недавно опублікованої на сторінках „Ревю оф Политикс" праці про життя України під Совєтами, про що згадувала свого часу наша преса. Д-р Пап брав теж активну участь в організації університетського симпозіону, що мав застановитися над пекучим питанням: **Хто більший ворог: Совєтський комунізм чи російський імперіялізм.**

В симпозіоні взяли участь противники та прихильники російського імперіялізму. Першу доповідь виголосив відомий російський вчений та соціолог Н. С. Тімашев, професор Фордгам університету в Ню Йорку, на тему: „Різниці між царською та совєтською політикою". Доповняв його українець д-р М. Пап рефератом „Українське питання", даючи в 45-мінутовій доповіді основний начерк новочасного визвольного руху українського народу. З черги мав доповідь молодий вчений з Гарвардського університету, Ричард Пайпес, який говорив на тему: „Мусулманський світ та Совєтський Союз". Його доповняв польський вчений, тепер працюючий на Гарвардськім університеті, Віктор Вайнтравб, який говорив на тему „Совєтський культурний імперіялізм в Польщі". Останню доповідь виголосив директор Політичного Департаменту в Єйльськім університеті, Фредерік Барґгорн, який говорив на тему: „Націоналізм в Совєтськім Союзі".

Над рефератами перед полуднем та пополудні велася жива дискусія, до якої організатор симпозіону, проф. Ґуріян, запросив також представників української науки — професорів Романа Смаль-Стоцького з Маркет університету та Миколу Чубатого, редактора „Українського Квартальника" з Ню Йорку. Оба професори взяли участь як офіціяльні представники Наукового Товариства ім. Шевченка. В симпозіоні взяло участь поважне число професорів не тільки з Нотр Дам університету, але також з Шікаґо та Висконсин.

Річ природна, що найбільше поштовху до дискусії дала доповідь проф. Тімашева. У своїм рефераті він став на становищі, що російська імперія не повстала підбоєм, але мирним прилученням майже пустих просторів східної Европи та Азії. Господарка російська за царату була на тих просторах гуманна та не мала на цілі ніяких завойовницьких плянів. Навпаки Росія мирно заняті території відступала другим, наприклад, Америці продала Аляску. Оце є дійсна політика російського народу, починаючи від російської історії старого київського князівства до 1917 року. Російський нарід від Чорного моря по Біле море є миролюбний. Нещастям для Росії став комунізм, насаджений чужими. Чужою є ідея і чужими для Росії були в поважнім числі її творці. Тому ворогом є совєтський комунізм, а не російський імперіялізм. Коли йде про українську справу, то найкращою розв'язкою була б вільна федерація вільних партнерів — російського та українського народів.

В дискусії над доповіддю проф. Тімашева забирали голос українські представники. Поф. Р. Стоцький, подякувавши присутньому президентові університету за уможливлення українським науковцям взяти участь в цім незвичайно інтересним та актуальним симпозіоні, заявив, ні він, ні український нарід не мають ненависти до російського народу; він був і далі буде його сусідом і дай Боже, щоби був приязним сусідом.

Нинішня дискусія це властиво продовження тої дискусії, що її заініціював секретар стану Дін Ачесон своєю відомою промовою про російський імперіялізм. В цій дискусії вже брали участь проф. Карпович та оба присутні українські науковці на сторінках преси. Ми маємо дати відповідь на тему: Хто є ворогом? Історичну основу того питання, говорив проф. Стоцький, лишаю моєму колезі, визначному історикові проф. Чубатому, а сам тільки стверджу, що це питання розв'язує великий російський філософ Бердяєв, який дає багато доказів на це, що російський імперіялізм є ворогом вільного світу, а комунізм тільки засобом. Тут автор зацитував клясичний цитат з писань Бердяєва на тему російського імперіялізму.

Другий український бесідник проф. М. Чубатий, зачав від кінцевого апелю проф. Тімашева, що найкращою розв'язкою була б вільна федерація рівних партнерів — російського та українського народів. Апель справді свободолюбний, одначе в цілій доповіді проф. Тімашева нема того партнера, бо Росія у нього не тільки є в Москві, але також в Києві, над Чорним морем, а навіть на Закарпатській Україні. . ..

Очевидно проф. Тімашев тримається засад старої російської імперіяльної історичної науки про один російський народ. А це вже нині погляди перестарілі. Нині навіть большевики чітко відрізняють Українську Совєтську Республіку від Російської. Низка російських істориків, як Пресняков, Любавський та патріярх большевицьких істориків Покровський інакше дивляться на справу України та Росії. Інакше дивилися на цю справу вже біля сто літ тому такі російські письменники як Алексій Толстой. Тут бесідник зацитував погляд Алексія Толстоя, де він називає Київ частиною Европи, а Москву неґацією Европи.

Так само недавно померлий російський історик Струве у своїм останнім творі про соціяльну історію Росії виразно стверджує, що комунізм є російського походження, а не

(Закінчення на стор. 3)

ПАНИ Й ПІДПАНКИ — В УКРАЇНІ

За понад тридцятилітнє панування державного капіталізму в підсовєтській Україні, на місце знищених землевласників та урядовців, наросло нове покоління панів і підпанків, виховане мудрим водительством Сталіна й партії. Проте між сталінськими панами й колишніми — царськими велика різниця. Царських можна було налякати скаргами на них, можна було боротись страйками, нападами, підпалами і таки добиватись своїх прав, — про це сталінські кріпаки не можуть і мріяти.

Про закорінення в Україні нового совєтського панства ніде, звичайно, не пишеться. Проте навіть пильні совєтські цензори часом не доглянуть кореспонденцій з місць, де завзятий і певний партієць — селькор-комуніст, легковажно, не бажаючи цього, викриває дійсність теперішнього українського села.

В одному з недавніх чисел, київська „Радянська Україна" вмістила допис, з якого вичитуємо типові для СССР відносини, що заіснували в колхозі ім. Молотова, розташованого в селі Любомирці, Кіровоградської области.

Як вчитатися в цю кореспонденцію, то виходить, що голова колхозу ім. Молотова, Г. Скичко запровадив правдиву панщину, замінивши колхозників у кріпаків.

Захотів він якось не дозволити директорові семирічної школи Скрипникові читати лекцію на колхозних зборах — і не дозволив. Побажав, щоб заготувачем від колхозу в споживчому товаристві була близька йому людина і цю людину призначили на бажане становище. Вилаяв при всіх, нецензурними словами, і прогнав з праці завідуючого током — Федора Репала — і все в порядку.

Дружина цього новітнього поміщика в колхозі не працює, але користується всіма правами колхозниці. Коли хоче їхати на базар — наказує подавати їй безплатно колхозні коні.

А сам Скичко — для поїздки, перевозок та інших своїх потреб безплатно, використовує колхозну автомашину і живе тягло. Усі продукти, що їх виробляють його кріпаки, Скичко продає у свою користь і „не терпить критики знизу".

Подібне діється у більшості колхозів України. Ось нпр. Сидорівська семирічна школа у Велико-Половецькому районі, Київської области, виростила сад. Але голова колхозу ім. Сталіна зрубав у цьому саду чотири яблуні і, на розчищеній таким способом ділянці, почав будувати собі хату. Як тільки голова колхозу почав будуватись, директор школи звернувся до районових організацій за поміччю. Але там не посміли виступити проти дідича і будинок був вибудуваний в шкільному садку. Що більше, голова виконкому відкрито став на захист сильного. Директор школи і завідуючий Велико-Половецьким районним відділом народної освіти звернулися пізніше до Київського обласного відділу наросвіти з проханням поставити це питання перед президією виконкому обласної ради депутатів. Але і київський облвиконком не зволив прихилитись до прохань якихось там шкільних чинників. Тож голова колхозу і далі панує в підвладнім йому колхозі. Риба з колхозного ставку йде на його стіл, овочі із саду — також йому, словом він став тепер ще виразніше „розпоряджатись на свій розсуд". Очевидно, голова і цього колхозу не терпить критики знизу.

Так, як його вожді в Кремлі, які також „не терплять" критики.

Іван К-ий

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

П'ятиріччя смерти — 27 грудня 1947 року

Катря Гриневичева

Всі, що знали її, підкреслюють незвичність її вислову. К. Гардецька, у спогаді „Люба пані" („Наше Життя", грудень 1952) так пише про враження від зустрічі з Гриневичевою в 1909 році: „Коли ми засіли до вечері, я з захопленням слухала дзвінкого голосу гарної пані і вже тоді здивували мене особливі звороти її мови, що відбивали від нашої поточної балачки. Її мова була дбайливо вишукана, так як вся її особа. Вона часто зверталась до моєї мами словами „люба пані" і так ми діти назвали її на все життя".

Така вона лишилась до смерти й О. Ізарський, що з нею познайомився на схилку її днів, так записує свої враження з 1947 р.: „Катрю Гриневичеву треба було слухати, а не розмовляти з нею. Вона знала, що слова її — фарби, що вона не говорить — малює. Кожне речення її було свідомо виконаним твором. Може тому час від часу вона... замовкає, підбирає слово... Бо слова — її рабн. І скільки їх! Чудових старих слів, західньоукраїнських провінціялізмів... Треба прислухатися, як письменниця перебирає їх і пестить...' („Остання свіча в моєму храмі...", „Сучасна Україна", 3 березня 1952).

У Гриневичевої короткі, глибокі описи повні незвичайної образности: „Стояв там п'янливо схвильований, а вітер гонив його серцем, як пустим роздоріжжям". Або: „Ніж у нього був напоготові й він держав його так боляче, аж чув у стиску пальців лопіт ошалілого серця". Чи такий опис, де імпресія образу гранична: „Усю ніч гриміли край Дністра ковані вози й усю ніч танцювали зорі на крицях важких коліс, на карчницях ярем і рогатих волів. У тьмі вони здавалися побільшені, ніби постаті на хмарах".

„Гриміло ще. Над верховіттям, у мідяних хмарах, йшли на себе їздці з блиску та імли, громада духів у морі полум'я. Вони орали обрії коліссям огненних квадриг: розсипували золоті шприхи на поворотах небесної дороги. Це було так, наче й там йшов жорстокий бій, як той, на землі, що родить смерть і нове життя, — творче ж хотіння чинить безсмертним".

„Душа народу, як гірська миса з каменя, з самородною водою, що з неї п'ють орли. Під кожний сумерк вода зникає до дна й божеська миса порожня по вінця, а кожним ранком чашевий камінь оцей знову гостить орлів, повний джерельним буртом по самі береги".

Творчість — не натуралістично-реалістичне описування, а вишукування в скарбницях мови несказаного перед тим, щоб ним висловити невимовне, щоб виловити красу із суміші переплутаних речей.

А поскільки письменниця добачала велич життя в минулому, то й мова її творів черпає з забутої образовости давнини. Це не значить, що її словник — давня мова, як в багатьох історичних творах. Навпаки, її мова, хоч насичена образністю і ритмікою давнини, — наймодерніша. У неї лише дивне відчування так історичних подій, як і слів. Ці слова вона вишукала в пригаслій мовній свідомості народу й зробила їх нормальними словами своїх творів. Тож її словник та складня не чужі нашій мовній системі і їх сприймаємо, як самозрозумілі, знайомі. Вони існували, але треба було прийти Гриневичевій, щоб виявити їх, як виявляються позачервоні промені на фотоплівці, що існують небачені, так само, як існують завеликі чи замалі нечутні для нашого вуха звукові дрижання.

„Поблискувала криця шоломів і копій . . . Хиталися серед ходи сірі, як камінь, лучники, бігали щитоносці, зброєноші, — стрибали почерез линви півнагі чури з мідяними ковтками у вухах, оброслих волоссям". И „Похід завіявся скоро серед білої просторівні, як щезають із поля людського зору дороги життя. І тільки проміж посвист снігової нудьгувала пам'ятливо, передрогла до краю, довіку налякана, — душа дикого терносливу".

„Душа терносливу", „душа книг", живий степ, одухоглений ліс. Така була Гриневичева, — як Леся Українка. Тому вона, як сама свідчить, не розлучалася з творами авторки „Лісової пісні".

Щоб побачити перед собою правдивих лучників і зброєносців, щоб почути душу чорносливу, треба було пройти безмір країн науки і мистецтва.

Д-р Остап Грицай у статті „Володарка слова" („Орлик", ч. 3, 1948) вказує на величезну літературу, що її використала письменниця для опису лицарського турніру в задуманому, але ненаписаному творі з історії Лемківщини. Назвавши низку наукових творів, що їх прочитала для цієї сцени письменниця, автор статті пише: „Просто — компендія історичного знання! З цього погляду одно-одиноке речення будь-якого малюнку: природи, обстанови, середовища, гербу, печатки, зброї, кінського сліду чи зовнішности даної людини, — у Гриневичевої . . . гостро-своєрідне своїм позитивним змістом і формою. І таке багатомовне своєю . . . суворою ляпідарністю . . . Гриневичева . . . закидає геть традиційний тон історичного оповідання, творячи замість того щось на зразок писаних барельєфів чи гравюр . . ."

Зміст головних творів Гриневичевої — опис величі Волинсько-Галицької держави, — доби мало опрацьованої історнками і не спопуляризованої літературою. Себто й тут письменниця була цілком самостійна та йшла шляхом найбільшого опору. Вишукування найтяжчого — свідоцтво великого духа й інтелекту, а зокрема, — у цьому випадкові, — й глибокого знання історії. Знання це далося їй нелегко. Досить пригадати, що авторка історичних творів, бувши ученицею, не знала навіть, як виглядає українська книжка.

В одному із спогадів, Гриневичева згадує, як бувши вже семінаристкою в Кракові, вона зайшла до товаришки. Брат товаришки показав їй „велику плахту, записану дивоглядними знаками". Закривши заголовок часопису, він спитав, що це за часопис. Подумавши, дівчина відповіла, що це гебрейський. Юнак жахнувся: „Що ви! Це ж — ваше „Діло". Потім вона почала вчитись з допомогою Стефаника: „Думаю сьогодні, що двадцятьтрьохлітний студент із чупром повним блисків, хвилювався нераз моїм неправильним, з ударом на передпослідні складі слова, відчитуванням".

А минули роки й за дівчинкою, що колись не знала своєї азбуки, не змогли наспіти нормально виховані в своїх школах земляки її, яким невистачало знання потрібного для цієї гонитви по вершинах мистецтва.

(Закінчення буде).

Д-р Ярослав Сочинський

ДУХОВА ГІГІЄНА

Поруч з поступом науки й цивілізації, розвій медицини осягнув також прогресивні висоти, даючи людтву краще фізичне здоров'я і довше життя. Одначе в ділянці духового здоров'я помічається з а г р о з л и в е явище. Число психічних недуг зростає з дня на день. В одних ЗДА біля 800,000 хворих міститься сьогодні у лікарнях для божевільних. Це — більше, як половина усіх шпитальних ліжок у цій країні. Майже 2 мільйони молодих мужчин не принято, або звільнено від військової служби через легчі чи тяжчі психічні недомагання. Майже 50% усіх пацієнтів, що звертаються за лікарською порадою, терплять на недуги, які частинно, або в цілості мають духові причини. У ЗДА приблизно півтора мільйони людей річно вчиняє якийсь злочин, а 250 до 400 тисяч підлітків сідає що року на лаві малолітніх підсудних. 600,000 хронічних алькоголіків обтяжує морально й матеріяльно американське суспільство. Авторитетні американські чинники оцінюють, що в середньому одна третинан дітей у віці до 5-ти років грішить ненормальною поведінкою, нервовістю, роздратованістю, сповільненням духового розвою, себто прикметами, які можуть пізніше розвинутись у духові недуги, і що одна на кожних 22 особи в ЗДА раніше, чи пізніше опиниться у домі для божевільних.

Крім цих перечислених нещасливців, велика група невропатів і психопатів вештається на волі поза обсягом нагляду, а їх число — це легіон. Їх можна зустріти в родині, в різних суспільних середовищах, а навіть на провідних становищах...

Це страшні, але правдиві факти.

На поставання психічних недуг впливає дуже багато причин. Крім суто органічних чинників, багато показнішу ролю грають духові моменти: емоціяльні напруження, душевні конфлікти, нервове виснаження тощо. Їх початків треба шукати вже в ранньому дитинстві.

Модерна медицина розуміє багато подробиць людської психіки й вказує вартісні засоби допомоги носіям дисгармонії між внутрішнім „я", поведінкою і зовнішнім середовищем. Не тільки лікарі, але й суспільні працівники, вчителі, виховники, священики, батьки, громадські організації та взагалі ціле суспільство може й повинно помогти психічно хворим, а що найважніше рятувати здорових від духових недуг.

Подаємо кілька напрямних модерної духової гігієни:

1) Треба посилити освіту й освідомлення будучих матерей ще перед народженням дитини, навчаючи їх про важливість здорового відношення між батьками й дітьми, зокрема у ранньому дитинстві, заспокоювати при тому страх і вияснювати безглуздя пересудів і забобонів, що торкаються вагітности й опіки над немовлям.

2) Треба дозволити матерям, що перебувають у лікарні після породу, від першого ж дня переняти опіку над немовлям під доглядом лікарів і медсестер, які мають відповідне знання про значіння материнського тепла й любови для розвою дитини, замість сьогоднішньої, дуже поширеної практики відокремлення матері від дитини.

3) **У дитячому шпиталі:** Уникати емоціональних напружень (турбота, страх, тривога), що виникають в наслідок розлуки дитини з батьками. Треба дозволити батькам залишатись з дитиною вдень і спати у одній з нею кімнаті й супроводити її до операційної залі. Раптова й примусова розлука може принести часом більше шкоди, чим фізична недуга, яка заставила віддати дитину до лікарні.

4) **Домашня поміч:** у відсутності матері, або при її нездібності обходитись як слід з дітьми, варто, для удержання родинної цілости й ненарушности духової безпеки дітей, вживати домашню поміч, себто кваліфікованих жінок, дбайливо добраних громадськими інституціями, щоб заступити матір вдома.

5) **У школі:** Підносити рівень учительського персоналу, добираючи сили, що відзначаються духовою рівновагою та вмінням обходитись з дітьми. Доповняти освіту вчителів у ділянці групової психології, дітей же навчати засад духової гігієни.

6) **Батьківські комітети:** Гармонійна співпраця батьків з учителями, виміна думок і спостережень, можуть у великій мірі спричинитись до вдержання духового здоров'я дітей.

7) **Мешкання:** Дитина, що зростає в перелюднених і негігієнічних помешканнях, виставлена на небезпеку не тільки фізичних терпінь, але й на численні, непотрібні духові заворушення, які можуть скалічити, викривити а навіть спотворити її психічний розвій. Відповідні мешканеві обставини можуть здоровно відсвіжити родину краще, чим іноді цілий штаб психіятрів.

8) **Відпочинок і розвага:** Дитячі садки для найменших, відповідні відпочинкові оселі, пластові чи інші табори для дтвори й молоді під фаховим доглядом кваліфікованих сил — це ще один засіб боротьби з духовими недугами і злочинством малолітніх. Не менше важне також достатнє заспокоєння відпочинкових і культурних потреб д о р о с л и х, яке має вплив на виховання кращих громадян і батьків.

9) **Праця.** Суспільно-громадські організації повинні дбати, щоб зарібкове заняття, не тільки заспокоювало матеріяльні, але й відповідало духовим потребам окремих людей. Організування перевишкільних курсів, дорадних осередків, нових варстатів праці може розв'язати не одну психологічну проблему і врятувати багатьох перед душевними розстроями, які створює осоружне, примусове заняття.

ГОРКИЙ І МАЯКОВСЬКИЙ — РЕПРЕСОВАНІ СОВЄТАМИ

У Мюнхені появляється російський літературний журнал „Литературный Современник". Фонди на його видання дає ФІФ (Ди Фонд фор ди Інтеллектуал Фрідом), який свої кошти дістає з гонорарів, що їх зреклися різні визначні письменники, ось як Дос Пассос, Артур Кестлер і ін. Редакція того російського журналу хотячи наочно показати нищення Совєтами письменників, склала кількасторінкову таблицю, де поперемішувала „горох з капустою", подаючи всуміш російських, українських, білоруських та інших знищених і репресованих п и с ь м е н н иків. Між ними знайшлися й такі совєтські мученики, як Горкій Маяковський. Редактори того журналу не розуміють (або не хочуть розуміти) кошмарности і нетактовности тієї табелі, коли згадані російські імена читати побіч імен Влизька, Фальківського, Хвильового, Куліша, Зерова і т. д. Яка б не була причина смерти обох російських письменників, ніхто їх творчости в совєтській державі не забороняє — навпаки, її пропаґують як єдино правильний зразок нової совєтсько-російської літератури, її видають у мільйонних накладах і наказують перекладати на мови „союзних" республік і новопідбитих країн. А твори українських письменників не тільки заборонено, але й вилучено з усіх бібліотек і навіть їхні імена небезпечно згадувати. Отже, тут існує маленька... різниця в пропорціях.

На жаль, про ту різницю даремно було б говорити людям таким, як Кестлер, який нещодавно в голосному випуску журналу „Колірс" написав крайнє наївну статтю про „звільнення" України, увінчане „вільними" виборами, на яких усі українці голосували — „да!"

Часопис „Свобода" повинен знаходитися в кожній українській хаті!

ВІДГУКИ ДНЯ

1953

І знову Новий Рік!..

Скільки їх було на нашій Землі — один Бог знає, бо як догадується „Лис Микита' — Земля є жіночого роду і своїх років не зрадить.

Знову новий рік...

Багато з нас каже до себе: „Вже знову один!" Ще більше питає себе: „Скільки їх ще?!" А всі вдають (крім молоді!), що їм страшенно весело й незвичайно приємно. І кричать, і сміються, немов хочуть заглушити острах непевности, загладити гусячу шкірку, прогнати мурашки за спиною.

1952 рік перейшов до історії, він ніколи вже не вернеться, а тільки, як оглянемось, буде видніти здаля.

Ідемо шляхом життя, я, ти, він, вона, воно. Минаємо милеві стовпи, хтось більше, хтось менше їх минув, а ось ще один: 1952. Починається нова миля. Оглянутись назад — видко як на долоні, подивитись наперед — мряка. Який там шлях буде? Чи рівний і гладкий, чи покручений і з вибоїнами? Чи блукає там богиня щастя, чи бог припадку, чи може недобрі але добрі знайомі — цур, пек і осина? Кого з них зустрінемо?!..

Що принесе Новий Рік людині, родині, громаді, народові?!..

Вже за моєї пам'яти були роки, що дзвонили підківками по твердому шляху історії...

1915.

Битва на Маківці, австрійський пролом під Горлицями, російський вал відкочується на схід.

Може той рік стане святим роком нації?!..

Багато з нас вірило.

Але не став.

1917.

Упав царат. Безкровна революція. Універсали...

Не став.

1919.

Київ наш, Львів майже наш. Дві армії. На овиді Свято Злуки.

Не став.

1923.

Західньо-українська проблема. Нехай хоч те. Рада Чотирьох.

Не став.

1942.

Війна Німеччини з Совєтами. Скривавляться одні й другі. Українська дивізія. І тоді...

Не став.

1946.

Розбита Німеччина, ослаблені Совєти...

Не став.

Скажи нам Новий Роче, скільки ще чекати?!..

Хто винен у цьому: вони, ми, чи роки?!..

Кажуть, що в заранні нашої історії, коли Старий Рік виходив з української землі, а Новий приходив — здибались обидва на дорозі:

— Доброго здоров'я, — старенький! Як там тебе прощали?

— Різно. Дехто благословив, дехто проклинав, усім не догодиш.

— Але я догоджу!

— Ще ся той не вродив, щоб усім догодив (тоді ‚ся' напереді ще не було польонізмом!), і ти не догодиш!

— Побачимо!

— Побачимо...

І як стали, як забалакались, то Новий Рік спізнився з приходом.

Люди ждуть, ждуть — нема Нового Року. То взяли та й порозходились із гурту. А коли врешті Новий Рік з'явився — наші предки спізнилися його вітати.

І так від того часу спізняємось...

І в історичних моментах, і до театру, і на збори, і на засідання.

Дехто каже, що українець тільки в однім випадку не спізняється: до гробу. Коли це правда, то шкода, що Сталін не українець...

А ще дехто запевняє, що ми поправляємось.

Коли так, то:
„Сійся, родися
Жито-пшениця —
На щастя, на новий рік,
Щоб нам ліпше було,
як торік!"...

Галактіон Чіпка

ВІСТІ З УКРАЇНИ

ВИРОБНИЧІ УСПІХИ ЛЬВОВ'ЯН

Цей сам часопис з дня 19 листопада повідомляє про те, що багато підприємств Львова „успішно завершили 10-місячний плян", бо „сотні стахановців щодня виконують тепер півтори або й дві норми". „Найкращого успіху в змаганні добився ремонтно-механічний цех. Токарі тт. Жарський, Никитчук та Кузнецов виконують свої виробничі завдання на 200-250 проц." А на кого працюють понад норму львов'яни?" Цими днями завод відвантажив на адресу Головного Туркменського каналу партію високоякісних апаратів зв'язку. „Ось для кого працюють трудящі міста Львова!

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українсько- своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників!

ХТО ВОРОГ?

(Закінчення зі стор. 2-ої)

чужого, імпортованого. Погляди автора, що Україна не є колоніяльно експлуатована Москвою неслушні. Про це переконує бюджет СССР та факт, що українські сирівці, як бавовну, сталь тощо перевозять на Московщину та там переробляють і готові продукти тільки в малій частині вертають в Україну. Для згоди треба двох партнерів доброї волі.

Оба українські дискутанти, яких доповнення мали характер коррефератів, були прийняті гучними оплесками цілої залі. Ясно, що їх становище переконало присутніх.

Проф. Пайпес, що говорив про мусулманські народи СССР, також в кількох місцях дуже живо та прихильно заторкав українського питання, яке він вважає дуже важливим. Воно мусить бути розв'язане позитивно в користь українського народу, говорив він.

Погляди проф. Пайпеса, що совєтський імперіялізм суто перемішаний з російським імперіялізмом доповняв д-р Вайнтравб, який доказував, що російський культурний імперіялізм давить щораз сильніше вже й Польщу.

Останній бесідник, проф. Барґгорн з Єйлського університету, обговорював широко зріст російського націоналізму та націоналізмів неросійських народів. Все таки він не думає, що націоналізми в Совєтськім Союзі є надто загрозливою силою, яка може рішально впливати на справи східної Европи. Широко стосована Кремлем політика перемішування населення сильно підтинає льокальні націоналізми. Він є такої думки, щоб в цій справі Америці не треба нічого перерішувати, бо само життя в часі евентуальної світової кризи вирішить справи майбутнього національностей.

З поглядами проф. Барґгорна полемізував проф. Пайпес, який вважав їх помилковими. Часті, майже хронічні чистки апарату адміністраційного та партійного по всіх неросійських республіках, зокрема в Україні, вказують на велику динаміку національних рухів СССР. З огляду на пізню пору, дискусію замкнув президент університету, який дуже пильно прислухувався цьому симпозіонові.

Повертаючи з проф. Барґгорном, бувшим співробітником адм. Кірка в американській амбасаді в Москві, мав я нагоду впродовж 16 годин подорожі зі стейту Індіяна до Ню Йорку дещо додати до інтересної дискусії з проф. Барґгорном, який в неоднім зревідував свої погляди, висказані в своїй доповіді.

Загальні симпатії учасників симпозіону в подавляючій більшості стояли по боці слушної справи неросійських народів, бо сила арґументів бесідників, що боронили цю справу, була прямо розторощуюча.

Слід підкреслити величезну користь із участи українських науковців в того роду університетських симпозіонах, з одним тільки застереженням, що в них повинні брати участь тільки справжні науковці, узброєні силою суто наукових арґументів. Брак відповідної підготовки до таких виступів може принести більше шкоди ніж користи.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Нюарк, Н. Дж.

Доповідь редактора Кедрина в СУНД-і.

В суботу 27 листопада ред. Іван Кедрин-Рудницький виголосив у відділі Союзу Українських Національних Демократів доповідь на тему „Скорочування у к р аїнських фронтів". Із прикметним собі реалізмом доповідач змалював сучасний стан українських державницьких змагань. Наша бездержавність — на думку ред. Кедрина — це своєрідний феномен історії. Інші европейські народи теж мали довкруги себе ворожих сусідів що іноді впродовж сторіч їх поневолювали та денаціоналізували. Все ж остаточно ці народи спромоглися здобути та зберегти власну державність. Що наша провідна верства (спершу бояри — шляхта, потім дворянство) впродовж історії двічі майже повністю нас зрадила, — то цьому менше винні злі сусіди — бо їх мали й інші — як ми самі, що не виявили необхідної відпорности. Вина за нашу долю в великій мірі в нас самих, особливо ж у нашій — вільній від реалізму — поставі до дійсности та нашій ментальности взагалі. Ми незадовільно відрізняємо поняття ідеології, політики та тактики. Часто ці поняття прямо перемішуємо. І це з точки погляду наших національних інтересів безсумнівно шкідливе. Самостійність і соборність це основа нашої ідеології. Це зовсім окрема справа — політика. Вона обов'язана в кожній ситуації досягти для народу максімум можливого. Тому політика не тільки може, але мусить іти на компроміси, бо мусить рахуватися з кожночасною дійсністю. Компроміс це саме підстава всякої політики. Інше діло, що реальна політика, не зважаючи на її раціональність, особливо в нас непопулярна. Більш популярний політичний максималізм, що утовожнює політику з ідеологією, не знає компромісів, але теж у висліді в нічому не влекшує положення нації. — Світ наближається невідклично до чергової воєнної хуртовини. Цим разом і ми не сміємо ввійти в неї непідготовані. С ь о г о д нішній стан такий, що певних маємо тільки ворогів. Чотири сусідні народи вже зголошують свої претенсії до наших земель. Не противажать цього ніякі певні союзники. А без союзників ще ніякий нарід не визволився. То ж і ми обов'язані їх шукати. Західні великодержави прийняли до постуляту нашої самостійности — ще більше соборности — здержану — а то й холодну — поставу. Здоровий розум наказує нам шукати порозуміння з тими сусідами, що в'яже нас з ними подібність сьогоднішньої долі та спільна ідея розвалу російсько - большевицької імперії. Це — життям диктована — спроба скоротити теперішні наші фронти та зосередити енергію на найважнішому відтинкові боротьби. Сусідські апетити на наші землі — суттєва перешкода досягти таке порозуміння. Але психологічна підстава до наближення інує. (Політична наприклад еволюція польської політичної думки). То ж пробувати порозумітися мусимо не зважаючи на те — успішні чи невдалі будуть ті спроби. Це безсумнівно дуже важке та невдячне завдання. Як і важка та невдячна політика взагалі.

Доповідь була під кожним оглядом на висоті, тож зробила помітне враження на слухачів.

Союзовець.

АДВОКАТ ЗАМІШАНИЙ У КРАДЕЖІ БРІНКА В БОСТОНІ

Бостон. — Щоденник Дейлі Рекорд звідомляє, що Федеральне Слідче Бюро прослідкує одного адводата, який допомагав злодіям у крадежі $1,219,000,000 з перевозового підприємства Брінка, 17 січня 1950 р. Адвокат мав опрацювати спосіб сховку грошей. Він мав від майбутніх злочинців доручення опрацювати плян приміщення великої готівки в різних вогнетривалих касах в банках цілої країни, не знаючи, для якої цілі це має служити. Тому, що гроші розміщував адвокат, самі злодії не були виставлені на небезпеку приловлення. Федеральне Слідче Бюро відкрило досі $236,000 з украдених у Брінка грошей, а з них коло $30,000 уміщено в державних бондах. Інші звідомлення вказують, що в крадежі брали участь три злочинці, що вже померли від того часу.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

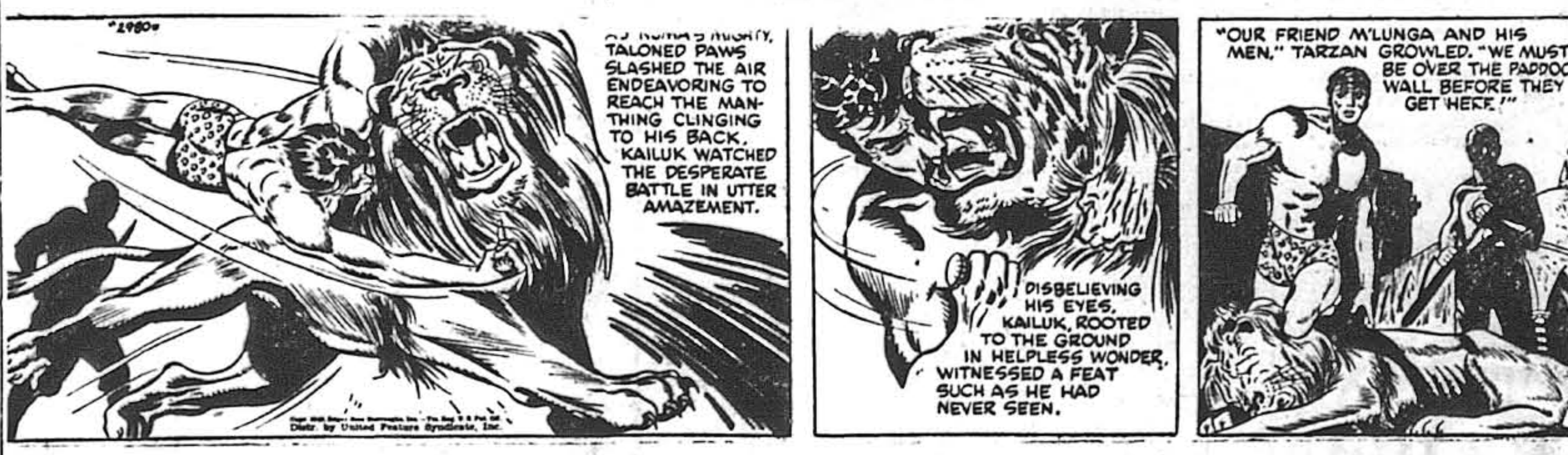
ГЕМПСТЕД, Н. Й. — Тов. „Запорозька Січ", від. 327, подає до відома, що в суботу, 27. грудня, в год. 8. ввечорі, в домівці при Front St. 709, відбудуться **річні збори.** Просимо всіх членів обовязково явитися на ці збори, щоб вибрати управу та обговорити важливі справи нашого відділу і товариства. — М. Курчак, рек. секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. — Тов. Вільні Козаки, від. 116, повідомляє, що **річні збори** відбудуться в неділю, 28. грудня, в год. 3. по полудні, в галі Укр. Катол. Громади, 1195 Deutz Ave. На порядку дня буде звіт уряду за 1952 р., вибір уряду на 1953 р., і будемо збирати на Союзівку найменше 1 дол. від членів, що ухвалила конвенція УНС. На зборах буде можна купити календар Свободи. Контр. комісія має прибути до секр. в суботу, 27. грудня, 7. год. ввечорі, 331 Second St. — М. Скурняк, пр.; М. Думанський, кас.; П. Стадник, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Бр. св. Василія Великого, від. 364, повідомляє, що **річні збори** будуть 1-го січня 1953 р., точно о 2-гій год. по полудні, в Українськім Домі, 3161 Е. 93 вул. Буде звіт уряду і контролі, вибір уряду на 1953 рік, багато справ до полагодження і збірка на Союзівку. Просимо не відкладати. — Г. Кукіз, предс.; Й. Стойка, рек. секр.; С. Кравт, кас.; Е. Вілецький, фін секр.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ Й ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА!

ТАРЗАН, ч. 2980. Небезпека за небезпекою.

Коли могутні з пазурами лапи Нуми прорізали повітря, намагаючися досягнути людину, чіпляючися до її плечей, Кейлюк з крайнім здивуванням спостерегав розпачливу боротьбу.

Не довіряючи своїм очам, Кейлюк, прикований до землі, в безпомічному здивуванні був свідком такого подвигу, якого він ніколи не бачив.

„Наш приятель М. Люнґа і його люди", ричав Тарзан. „Ми мусимо бути за муром від лужка, заки вони прийдуть сюди!"